

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології

Науковий журнал
Виходить десять разів на рік

Заснований у листопаді 2009 року
№ 4 (108), 2021

CEJSH

Crossref

Суми
СумДПУ імені А. С. Макаренка
2021

Засновник та редакція
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Друкується згідно з рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка (протокол № 11 від 26.04.2021)

Редакційна колегія:

А. А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор (головний редактор) (Україна);
М. А. Бойченко – доктор педагогічних наук, доцент (заступник головного редактора)
(Україна);
О. А. Біда – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Ю. А. Бондаренко – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. А. Заболотна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. В. Кучай – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
М. П. Лещенко – доктор педагогічних наук, професор (Польща);
І. М. Литовченко – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
О. В. Михайличенко – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Є. А. Панченко – кандидат педагогічних наук (Україна);
О. Є. Реброва – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О.В. Семеніхіна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О.М. Семеног – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Л. І. Тимчук – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
І. А. Чистякова – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
П. Пласкура – кандидат інженерних наук, доцент (Польща) (**P. Plaskura** – Dr. Eng. (Poland));
В. Зоріч – доктор педагогічних наук, професор (Чорногорія) (**V. Zorić** – Associate
Professor (Montenegro));
Е. Протнер – доктор педагогічних наук, професор (Словенія) (**Protner E.** – DSc.
(Pedagogy), Prof. (Slovenia));

Рецензенти:

В. С. Бугрій – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
М. Кісель – доктор хабілітований (Польща) (**M. Kisiel** – dr. hab. (Polska))
О. Г. Козлова – кандидат педагогічних наук, професор (Україна);
Ц. Курковський – доктор гуманітарних наук (Польща) (**C. Kurkowski** – dr. nauk
humanistycznych (Polska));
Г. Ю. Ніколаї – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
К. Стахира – доктор педагогічних наук (Польща) (**K. Stachyra** – dr hab. (Polska))
О. С. Чашечникова – доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Затверджено як фаховий журнал категорії Б з педагогічних наук
(наказ МОН України № 886 від 02.07.2020)

*Журнал індексується в Crossref, Index Copernicus Master List, Google Scholar та
CEJSH.*

У журналі відображено результати актуальних досліджень з проблем історії
педагогіки, порівняльної педагогіки, загальної педагогіки, педагогіки вищої школи,
спеціальної освіти, а також мистецької освіти.

УДК 378.4.016(73)

Тетяна Ткачук

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ORCID ID [0000-0002-4223-269X](https://orcid.org/0000-0002-4223-269X)

Інга Паславська

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ORCID ID [0000-0002-0410-0098](https://orcid.org/0000-0002-0410-0098)

DOI 10.24139/2312-5993/2021.04/266-275

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті розглянуто формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у фаховій підготовці як педагогічну проблему; з'ясовано психолого-педагогічні аспекти формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів; визначено й обґрунтовано завдання та проблеми формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у фаховій підготовці. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, які певною мірою сприяють вирішенню зазначеної проблеми, можна констатувати, що в сучасній педагогічній науці недостатньо досліджено проблему професійної підготовки майбутніх перекладачів у класичному університеті.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформаційна компетентність майбутніх перекладачів, організаційно-педагогічні умови, фахова підготовка, класичний університет.

Постановка проблеми. Умови модернізації освіти спонукають до пошуку нової освітньої парадигми, яка вимагає від фахівців не лише готовності розв'язувати професійні завдання, а й забезпечити використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для роботи з інформацією в майбутній професійній діяльності і бути мобільними в умовах інформатизації суспільства. Сучасний перекладач має самостійно ставити і розв'язувати навчально-пізнавальні завдання інформаційного пошуку, розробляти й використовувати інформаційні ресурси, ІКТ як для моделювання і здійснення інноваційного освітнього процесу, так і особистісно-професійного саморозвитку. Для розв'язання цих завдань вимагається такий розвиток особистості майбутнього перекладача, що дасть йому можливість випереджати наявну в будь-який момент часу затребуваність знань шляхом власної пізнавальної активності. Саме ці особистісні якості в інтеграції з наявними компетентностями створять потенціал і основу для нарощування нових компетентностей, адекватних сучасному етапу розвитку інформаційного суспільства. У цьому випадку

можна говорити про розвиток інформаційної компетентності студентів – майбутніх перекладачів.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, які певною мірою сприяють вирішенню зазначеної проблеми, можна констатувати, що в сучасній педагогічній науці недостатньо досліджено проблему професійної підготовки майбутніх перекладачів у класичному університеті.

Аналіз актуальних досліджень. Наукова розвідка здійснена за допомогою обробки психолого-педагогічних праць засобами ІКТ та впровадження організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх перекладачів. Ученими (Rwodzi, de Jager & Mrofu, 2020) запропоновано інноваційне використання соціальних медіа для викладання англійської мови як другої мови. Використано блоги та вікі-сайти (M. D. Garcia Santiago) у навчанні перекладача. У працях (Bihych & Strilets, 2020) розкрито переваги й недоліки засобів перекладу ІКТ: бази даних перекладу (контекст Reverso); електронні словники (ABBYY Lingv., multitrans), необхідні для вдосконалення та розширення словника потенційних перекладачів; електронні текстові корпуси як джерела автентичних лінгвістичних матеріалів, системи машинного перекладу (Google Translate) та засоби CAT (Trados, SmartCAT), здатні прискорити складання цільового тексту. Учені (Ahmed, Qasem & Pawar, 2020) указують на необхідність удосконалення володіння англійською мовою та включення соціальних медіа до викладання мови внаслідок того, що вчителям доводиться розробляти нові стратегії викладання, які включають цифрові засоби навчання. Саме впровадженню нових організаційно-педагогічних умов в освітній процес майбутніх перекладачів було й присвячено наше дослідження.

Мета статті полягає у визначенні особливостей професійної підготовки майбутніх перекладачів у класичному університеті.

Виклад основного матеріалу. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету в період від 2019 до 2020 н.р. В експериментальній роботі взяли участь 121 студент та 13 викладачів загально-професійних дисциплін. Вік учасників експерименту становив 17-45 років. Кожен із учасників перед початком експерименту був поінформований щодо умов участі в дослідженні і дав згоду на участь. Експеримент проведений за рішенням спеціалізованої вченої ради Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету. Етичні права всіх учасників дотримано. Дослідження проводилося в природних умовах

освітнього процесу ЗВО, із забезпеченням загальних умов участі в дослідженні: однаковий час і тривалість навчання, однакові вимірювальні матеріали в діагностиці рівня сформованості компонентів інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, єдині критерії оцінки навчальних досягнень (рейтингова система ЗВО).

Очікуваним результатом у навчальній експериментальній програмі перекладачів є досягнення ними змістовності їхнього перекладу. Їм необхідно володіти комплексом мовленнєвих умінь і професійних навичок, які безпосередньо не пов'язані з перекладацькою діяльністю: самостійне складання текстів та їх редагування, опрацювання машинного перекладу, створення адаптованих версій програмного забезпечення щодо стилю перекладу. У відзивах американського сучасного науковця Р. Тінслея йдеться про те, що професійні перекладачі мають бути добре обізнані зі структурою та стилістичними особливостями вихідної та цільової мов. Саме тому ключовим моментом цього експерименту було впровадження нових педагогічних умов, які забезпечуватимуть ефективність у засвоєнні знань та вмінь майбутніми перекладачами.

У процесі педагогічного дослідження використано такі методи, які відповідають вимогам комплексності, серед них зазначимо такі: авторська анкета оцінювання рівнів сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів і статистичні методи вимірювання та математичної обробки експериментальних даних (кількісна обробка та якісний аналіз результатів за Критерієм узгодженості Пірсона).

Професійна готовність як базова компетентність допускає наявність у майбутніх перекладачів системи знань про особливості застосування технічних засобів та ІКТ, призначених для автоматизації інформаційних процесів під час іншомовного перекладу, наявності вмінь щодо інтерпретації інформації у прийнятті рішення щодо ефективного розуміння тексту. *Характеристика інформаційної компетентності* включає вміння класифікувати професійно адаптувати текст до поставлених завдань і автоматизацією умінь щодо вибору певного технічного засобу та ІКТ і навичок в управлінні специфічною знаково-символічною системою в різноманітних формах і способах (Ahmed et al., 2020; Bihych & Strilets, 2020; Коношевський, 2011).

Одним із засобів оцінки успішності студента є створення портфоліо студентів, які вивчають професійно орієнтований курс англійської мови.

Дослідно-експериментальну роботу здійснювали як порівняльний педагогічний експеримент. Для порівняння результатів експериментальної роботи було створено п'ять дослідних груп (експериментальних груп – ЕГ):

ЕГ₁ складалася з 27 осіб, ЕГ₂ – 25 осіб, ЕГ₃ – 29 осіб, КГ₁ – 23 осіб, КГ₂ – 30 осіб. Контрольну групу склали (КГ) здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти 1-2 курсів та 13 викладачів загально-професійних дисциплін (53 особи).

Вимірювання динаміки рівня сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у респондентів контрольних і експериментальних груп проводилися в такому порядку: у групах КГ₁ і КГ₂, ЕГ₁, ЕГ₂ і ЕГ₃ проводилися два виміри: вхідний (вересень 2019 р.) і підсумковий (вересень 2020 р.).

Дослідно-експериментальна робота була проведена для перевірки результативності спроектованих організаційно-педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів. Аналіз даних, здобутих у передекспериментальному зрізі педагогічного експерименту (рис. 1), дозволяє із достатньою упевненістю зафіксувати перевагу низького й середнього рівнів сформованості *інформаційної компетентності майбутніх перекладачів* (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів на константувальному зрізі

Група	Загальна кількість осіб у групі	Низький		Середній		Високий	
		Кількість	% від загальної кількості	Кількість	% від загальної кількості	Кількість	% від загальної кількості
ЕГ ₁	27	14	50,52	11	44,33	5	5,15
ЕГ ₂	25	13	51,58	12	47,37	1	1,05
ЕГ ₃	29	14	50,51	15	45,45	4	4,04
ЕГ	81	41	50,86	38	45,70	10	3,44
КГ ₁	23	16	54,84	9	40,86	4	4,30
КГ ₂	30	16	54,29	9	40,95	5	4,76
КГ	53	32	54,54	18	40,91	9	4,55

Примітка: ЕГ – об'єднана експериментальна група, КГ – об'єднана контрольна група

Результати експерименту свідчать про збільшення низької мотивації до успіху, з одночасним зменшенням середньої й помірно високої мотивації, у контрольній групі дослідження. У цій групі не спостерігалось значних змін за шкалами «Одержання диплому», «Одержання знань» і «Оволодіння професією» з методики «Мотивація навчання у ЗВО».

Експериментальні групи демонстрували постійне зниження низької мотивації до успіху. За сумою відсотків у цих групах неухильно росла доля респондентів із середнім і помірно високим рівнем мотивації до

успіху, що відповідно до інтерпретації методики означає володіння особистістю більшою працездатністю. В експериментальних групах так само зафіксовано зниження такої мотивації навчання як «Одержання диплому» з одночасним зростанням мотивації «Оволодіння професією».

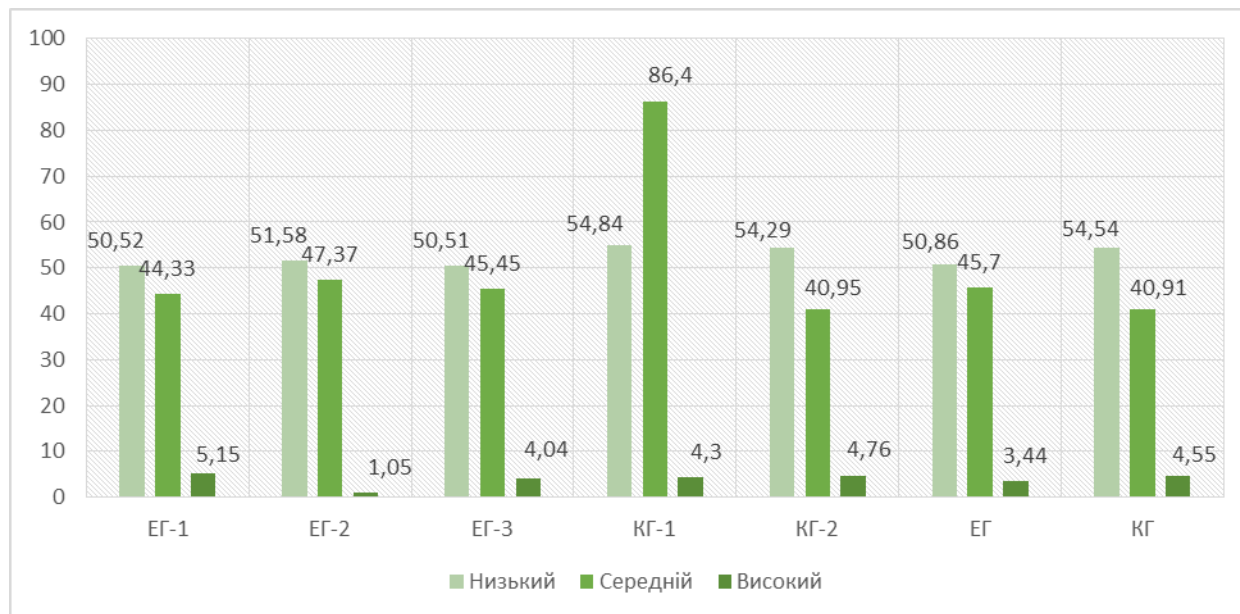

Рис. 2. Оцінювання рівнів сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів на передекспериментальному зрізі

Підставивши відповідні значення з таблиць відповідно до стандартної формули визначення критерію К. Пірсона, здобули цифрові значення за допомогою електронних таблиць Microsoft Excel 2017. Критерієм χ^2 К. Пірсона, на рівнях значущості 0,01 і 0,05 підтвердив, що між дослідними групами відсутні статистично значущі відмінності в сформованості початкових значень рівня *інформаційної компетентності майбутніх перекладачів* у фаховій підготовці, що дає підстави зробити висновок про якісно рівний склад студентів у контрольних та експериментальних групах на констатувальному етапі експерименту.

Для підтримки в магістрів (майбутніх перекладачів) інтересу щодо вивчення іноземної мови, було організовано педагогічний процес, з урахуванням умов інноваційного середовища закладу освіти так, щоб стимулювати в них розвиток креативності за прикладом власного напрацювання й готовності до нового досвіду. В удосконаленні формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у ЗВО на етапі засвоєння ними інформаційних цінностей перекладацького мистецтва використано технології інтерактивного навчання, спрямовані на практичне засвоєння інформаційної компетентності. Також було доповнено зміст фахових навчальних дисциплін відомостями міждисциплінарного характеру,

які об'єднують психологічну, лінгвістичну, інформаційну й соціокультурну компетентності та дозволяють перекладачеві ефективно реалізувати власний потенціал. Педагогічними умовами підготовки майбутніх перекладачів є створення акмеологічного середовища в закладі вищої освіти; використання виховного потенціалу навчальних дисциплін; організація позааудиторної роботи в закладах вищої освіти, спрямованої на формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів (Bihych & Strilets, 2020).

Інноваційні освітні технології під час експерименту сприяли налагодженню педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу зі здобувачами освіти, у яких відповідні суб'єктні якості інтенсивно мають розвиватися, а потім реалізуватися в професійній діяльності. У цьому випадку студент виступає не лише об'єктом педагогічної дії, а й суб'єктом власної діяльності. Психологічні механізми засвоєння в такий спосіб знань опираються на фундаментальні потреби особистості в самовираженні, самовизначенні, самоствердженні, самореалізації, саморегуляції, тому вони є потужним освітнім засобом розвитку суб'єктності майбутнього перекладача (Rwodz et al., 2020, с. 127).

У формуванні інформаційної компетентності майбутніх перекладачів ми використали такі методи: наочні (відеоматеріали, демонстрація мультимедійних презентацій, інтерактивних плакатів, схем, таблиць, діаграм, моделей; використання технічних засобів; перегляд фільмів); практичні (практичні завдання; тренінги; аналіз і розв'язання проблемних ситуацій; метод проєктів); у міру активізації пізнавальної діяльності студентів (проблемні; частково-пошукові; дослідницькі); за логічністю підходу (дедуктивні; аналітичні; синтетичні).

Під час упровадження інноваційних технік щодо підвищення якості навчання майбутніх перекладачів було застосовано також дидактичні ігри, які мають значний потенціал у розвитку творчості, що зумовлено самим характером ігрової діяльності, такими її рисами як активний, імпровізаційний характер, наявність прямих або непрямих правил, які відображають зміст гри, її емоційної складової. Також використано тренінгові технології як систему діяльності здобувачів освіти щодо засвоєння навичок при деяких алгоритмах розв'язання типових завдань практики, із долученням інтернет-технологій, які спрямовані на розвиток творчого потенціалу майбутнього перекладача, під яким мається на увазі не лише здатність до створення перекладацьких нововведень, а й своєрідна здатність творчо ставитися до себе, до своєї праці, клієнтів, до розв'язання різних проблем і до життя в цілому (Візнюк, 2019; Bihych & Strilets, 2020).

Для перевірки результативності спроектованих організаційно-педагогічних умов формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів на підсумковому зрізі було використано даний підхід щодо вдосконалення інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, що дозволяє з достатньою упевненістю зафіксувати перевагу середнього й високого рівнів сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів (табл. 2).

Таблиця 2

Рівень сформованості інформаційної компетентності майбутніх перекладачів на підсумковому зрізі

Група	Загальна кількість осіб у групі	Низький		Середній		Високий	
		Кількість	% від загальної кількості	Кількість	% від загальної кількості	Кількість	% від загальної кількості
ЕГ ₁	27	5	5,15	14	50,52	11	44,33
ЕГ ₂	25	1	1,05	13	51,58	12	47,37
ЕГ ₃	29	4	4,04	14	50,51	15	45,45
ЕГ	81	10	3,44	41	50,86	38	45,70
КГ ₁	23	4	4,30	16	54,84	9	40,86
КГ ₂	30	5	4,76	16	54,29	9	40,95
КГ	53	9	4,55	32	54,54	18	40,91

Примітка: ЕГ – об'єднана експериментальна група, КГ – об'єднана контрольна група

Як видно з табл. 2, результати інформаційної компетентності майбутніх перекладачів на підсумковому зрізі помітно зросли, хоча й не набули так позитивних значень, на що буде зосереджено роботу й надалі щодо вдосконалення їх майстерності.

Отже, результатом самореалізації майбутнього перекладача є продукт його самостійної діяльності: власна ціннісно-смилова інтерпретація навчального матеріалу, внесення різних за масштабом авторських модифікацій у рекомендовану педагогічну методичку; співтворчість для створення нового досвіду в співпраці з колегами; перехід на більш високий рівень володіння іноземною мовою, що природно, необхідно для розвитку інноваційного освітнього середовища як мети професійної освіти майбутніх перекладачів.

Таким чином, кожне заняття з іноземної мови – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації. Іноземна мова, якою оволодівають студенти, не лише знайомить із культурою країн мова, яких вивчається, а й шляхом порівняння відтіняє особливості своєї національної культури, знайомить із загальнолюдськими цінностями.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Спроектовані організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у фаховій підготовці, засновані на вимогах Державних стандартів філологічних напрямів підготовки, нормативних вимогах до професійної діяльності майбутніх перекладачів, з дотриманням вимог цілісності, відкритості, перспективності, адекватності методичної системи, міждисциплінарній інтегрованості змісту освіти в методичній системі, безперервності, модульності, етапності формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів, гуманістичній спрямованості та діалогічності, вважаємо особливостями професійної підготовки майбутніх перекладачів у класичному університеті, упровадження яких в освітньому процесі ЗВО показали досить значимий результат.

Доведено, що пріоритетне використання в технологічному компоненті методичної системи активних та інтерактивних методів формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів за допомогою сучасних засобів навчання створює умови зростання особистісної активності й нарощування досвіду розв'язання перекладацько-інформаційних завдань професійної діяльності перекладачів. Особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів у класичному університеті відображаються у спроектованих організаційно-педагогічних умовах формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів у фаховій підготовці.

До подальших досліджень цієї проблеми відносимо впровадження в освітній процес імітаційних технологій, комп'ютерного моделювання, елементів геоінформаційних систем, мобільних і кластерних технологій з метою визначення найбільш ефективних методів для розвитку інформаційної компетентності в майбутніх перекладачів.

ЛІТЕРАТУРА

- Ahmed, S. T. S., Qasem, B. T., & Pawar, S. V. (2020). Computer-Assisted Language Instruction in South Yemeni Context: A Study of Teachers' Attitudes, ICT Uses and Challenges. *International Journal of Language Education*, 4 (1), 59-73. doi: 10.26858/ijole.v4i2.10106.
- Візнюк, І. М. (2019). Впровадження ПККПТ в освітньо-інформативне середовище дистанційного навчання за програмою «Macromedia flash». *Технології розвитку інтелекту, Том 3, 3 (24)*, 23-46. doi: <http://doi.org/10.31108/3.2019.3.3.2> (Vizniuk, I. M. (2019). Introduction of PKKPT in the educational and informative environment of distance learning under the program "Macromedia flash". *Technologies of intellect development*, 3, 3 (24), 23-46. doi: <http://doi.org/10.31108/3.2019.3.3.2>).
- Bihych, O. B., Strilets, V. V. (2020). Potential for the use of ict in teaching scientific and technical translation. *Information technologies and learning tools*, 76 (2), 86-95. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.2812>.

- Коношевський, Л. Л. (2011). *Обработка психологических исследований средствами ИКТ: навчально-методичний посібник*. Вінниця: ТОВ Фірма «Планер» (Konoshevskiy, L. L. (2011). *Processing of psychological researches by means ICT*. Vinnytsia: TOV Firma "Planer").
- Rwodzi, C., de Jager, L., & Mpofu, N. (2020). The innovative use of social media for teaching English as a second language. *The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa*, 16 (1), a702. doi: 10.4102/td.v16i1.702.

РЕЗЮМЕ

Ткачук Татьяна, Паславская Инга. Особенности профессиональной подготовки будущих переводчиков в классическом университете.

В статье рассмотрено формирование информационной компетентности будущих переводчиков в профессиональной подготовке как педагогическая проблема; выяснены психолого-педагогические аспекты формирования информационной компетентности будущих переводчиков; определены и обоснованы задачи и проблемы формирования информационной компетентности будущих переводчиков в профессиональной подготовке. Несмотря на значительное количество научных исследований, в определенной степени способствующих решению указанной проблемы, можно констатировать, что в современной педагогической науке недостаточно исследована проблема профессиональной подготовки будущих переводчиков в классическом университете.

Ключевые слова: *информационно-коммуникационные технологии, компетентность будущих переводчиков, организационно-педагогические условия, профессиональная подготовка, классический университет.*

SUMMARY

Tkachuk Tetiana, Paslavka Inha. Features of professional training of future translators in the classical university.

The article considers the formation of information competence of future translators in professional training as a pedagogical problem; the psychological and pedagogical aspects of the formation of information competence of future translators are clarified; the tasks and problems of formation of information competence of future translators in professional training are defined and substantiated. Despite the significant number of scientific studies that to some extent contribute to the solution of this problem, it can be stated that in modern pedagogical science the problem of professional training of future translators in the classical university is insufficiently studied.

Individualization of education in terms of its informatization contradicts the group nature of translation activities, which requires a developed "sense of the elbow" and the ability to interact. The transfer of educational and control tasks into virtual reality contradicts the requirements of maximum realism of translation training. Recognizing the existence of these and a number of other contradictions allows us to conclude that ICT in the educational process of the classical university in their modern development is more a means of training that increases the effectiveness of traditional practice-oriented learning and education than innovation that fundamentally changes learning and education future translator.

In the formation of information competence of future translators, we used the following methods: visual (videos, demonstration of multimedia presentations, interactive posters, diagrams, tables, diagrams, models; use of technical means; watching movies); practical (practical tasks; trainings; analysis and solution of problem situations; project method); as the cognitive activity of students intensifies (problematic; partial search; research); by the logic of the approach (deductive; analytical; synthetic).